Med detta nummer följer en bilaga.

HELSOVÄNNEN

TIDSKRIFT FÖR

ALLMÄN OCH ENSKILD HELSOVÅRD.

Årg. 8. 1893. UTGIFVARE D:r E. W. WRETLIND. N:r 4. 16 Febr.

Pris i Skandinavien: 2 kr. 50 öre för helt, 1 kr. 50 öre för halft år.

Innehåll: Kan enhvar döma om sinnessjuka personer och huru de böra behandlas? — Vår belysning af prof. *Max v. Pettenkofer*. (Slut). — Olika medel mot frostknölar och ömkyla. — Förfrusna personers behandling. — Gödningskur. — Smärre meddelanden: Sjukligheten i riket under Januari; Smittrening af vatten för 2,400 år sedan; Idisslande människor; En som vill göra sig skendöd. — Brefläda. — Annonser.

Bilaga: *Läkarebok för alla, 2:dra häftet.*

Kan enhvar döma om sinnessjuka personer och huru de böra behandlas?

Det gäller rörande nästan alla sjukdomar, hvilka icke bero på en olyckshändelse eller ett smittämne, att de börja småningom och från en ringa början allt mer utvecklas. Det ligger då äfven i sakens natur, att det ofta vill en viss erfarenhet och kunskap till för att afgöra, såväl om en sjukdom finnes, som af hvad natur denna är. Denna erfarenhet och kunskap äro saker, hvilka läkarestudierna afse att förvärfva.

Hvad nu är sagdt i allmänhet om sjukdomar gäller naturligtvis i lika om icke än högre grad rörande sinnessjukdomar. Dessa utveckla sig ofta särdeles långsamt, förete mycket olika former, visa tider af förbättring och skenbar hälsa för att sedan återkomma med lika eller ökad styrka. Detta gör, att man ofta nog talar om »plötsligt utbrutet vansinne», ehuru sådana plötsliga utbrott hos en verkligt frisk äro ganska sällsynta fall. Men de förebudande tecknen äro ofta så litet framträdande, att de undgå icke sakkunniga personers iakttagelse. — I andra fall äro de sinnessjuke under lång tid otydligt sjuke

men man rådfrågar icke för dem läkare utan blott beklagar, att de äro »så besynnerliga», tilldess en plötslig försämring gör det uppenbart, att de måste kallas sinnessjuke och kräfva läkarevård. Andra återigen få blott namn om att vara »elaka» eller »tråkiga» människor, ehuru en van och erfaren läkare kan iakttaga, att personen i fråga icke är normalt beskaffad utan lider af en sjuklig sinnesförändring.

Korteligen, på sinnessjukdomarnas område förekomma så många olika grader och arter af sjuklighet, att det är för enhvar sakkunnig uppenbart, att icke en okunnig kan alltid afgöra, huruvida en person må kallas sinnessjuk eller icke. Ja, äfven bland läkare kan i vissa fall härom blifva tvistighet, hvarför man i alla länder har högre instanser i sådana rättsliga fall, där den anklagades normala sinnestillstånd synes vara tvifvel underkastadt. Men då den sinnessjuke icke begår någon lagstridig handling och sålunda icke behöfver underkasta sig eller blir underkastad läkareundersökning, kan han länge gå oantastad, ehuru hans handlingar äro till skada och förfång både för honom själf och andra. Ju mera framstående ställning en sådan sinnessjuk har, desto större blir skadan af, att han får gälla såsom frisk, ehuru han icke är det.

Man känner ju sålunda t. ex. många furstar, konungar och kejsare, hvilka suttit med regeringstömmarna i sin hand på tronen, ehuru deras rätta plats varit på — dårhuset. Det senaste märkliga exemplet härpå var konung Ludvig II i Bayern, hvars sinnessjukdom blef uppenbar 1886, ehuru kan under flere år begått handlingar, som rätt tydligen för de sakkunniga vittnade om en abnorm sinnesbeskaffenhet. För några år sedan utgaf en engelsk hospitalsläkare, Ireland, ett arbete med titel »Härskaremakt och sinnessjukdom», hvari han ådagalade, att många härskare under den historiska tiden ända från de romerska kejsarne — som ofta under vanvettets inflytande öfverbjödo hvarandra i slöseri, osedlighet och grymhet — intill våra dagar tydligen varit angripne af sinnessjukdom i högre eller lägre grad, för hvars skull deras undersåtar fått lida, synnerligen då dessa härskare varit utrustade med envåldsmakt. Huruvida vår senast afsatte konung, Gustaf IV Adolf, var vid sina sinnens fulla bruk, lärer nog äfven kunna underkastas debatt. (Se mera om detta ämne Hälsov. 1888 sid. 205).

Hvad nu med de högt stående sker i stor skala, sker ofta med de lägre stående i mindre skala. Vårdslösad och förskingrad förmögenhet, förverkade platser, vanvårdade hem, husliga olyckor och misshälligheter blifva följderna i lindrigaste fall af sinnessjukdom, om den sjuke icke i tid skiljes från sitt hem och sin verksamhet eller kommer under lämplig vård. I andra fall kommer den sjuke — hvad värre är — i kollision med rättvisans handhafvare, då han blifver dömd såsom missgärningsman, eller i bästa fall — om sinnessjukdomen af domaren upptäckes — till sist förd till dårhus.

Emellertid finnas många i rättsanalerna antecknade fall, där personer blifvit dömda såsom tillräkneliga, ehuru de af läkare skulle dömts såsom otillräkneliga. Ja, det finnes — synnerligen i England — antecknade flere fall af mördare, hvilka blifvit afrättade, ehuru

hospitalsläkare velat taga på sin ed, att dessa mördare varit sinnesrubbade och otillräkneliga. Men läkarne blefvo i saken icke hörda. (Se härom Hälsov. 1890 sid. 173).

Af det sagda framgår, att det är af stor vikt både för individen, familjen och samhället, att den rätta beskaffenheten hos sinnessjuka personer blir *i tid* upptäckt, så att de kunna komma under lämplig vård. I regel kan man dock säga, att upptäckten sker alls icke för tidigt utan tvärtom ofta för sent. Men detta är beklagligt äfven för den sinnessjukes egen skull, ty han behöfver mer än de flesta andra sjuke *i tid* en lämplig vård. Och många fall af obotlighet kunna förklaras just genom för sent erhållen lämplig vård. — Hvad är då lämplig vård? Jo, till lämplig vård hörer i första rummet, att den sjuke tages ifrån sitt hemlif, sin vanliga omgifning, sina arbeten m. m. och får full hvila under inflytande af för honom främmande och därigenom mera respektbjudande personer. Första villkoret för sinnessjukes vård är alltså att komma på en anstalt eller åtminstone i ett annat hem, afsedt och ordnadt just för dylika sjukes vård. Det är därför ingen grymhet, såsom mången uppfattar det, utan en verklig barmhertighet mot sinnessjuka att föra dem till vårdanstalt; nej, icke ens om patienten är så pass klok, att han ser och vet, att han är på ett dårhus. Omgifningen har på honom alls icke samma inflytande som på en frisk. Bäst är naturligtvis dock, om den sinnessjuke icke kommer bland dårar, hvilka äro mycket värre än han själf. På våra hospital har man därför också olika afdelningar för olika grader af sjuke, så långt möjligt är. Att den sinnessjuke protesterar mot sin inspärrning och vill ut bevisar alls icke, att inspärrningen är för honom skadlig, eller att friheten vore för honom nyttigast; nej, lika litet som att många å andra våra sjukhus vilja — ehuru de äro kloka — komma undan sjukhusvården, huru hälsosam den för dem än är.

Motviljan bland allmänheten mot hospitalsvård torde endels ligga däri, att det ofta anses såsom en skam snarare än som en olycka att hafva varit sinnessjuk. Man drager sig ock ofta för en f. d. sinnessjuk, likasom om han aldrig kunde blifva fullt frisk. En annan orsak torde vara, att i allmänna föreställningen ännu är ett minne af hospitalen, sådana de voro för 40 à 50 år sedan. De voro då blott illa försedda asyler, där vanvård och onödig tvångsbehandling alltför ofta förekommo. Men de äro nu något helt annat. De äro nu verkliga sjukvårdsinrättningar, dit just färska, men icke gamla och redan obotliga fall *borde* införpassas, och detta för att botas, d. v. s. för sin egen skull, men icke blott för att trygga andras säkerhet. Att från blott den senast nämnda sidan uppfatta hospitalsvården vittnar om stor missuppfattning af densamma.

De nu här gjorda uttalandena äro — såsom våra läsare lätt torde inse — framkallade af den strid, som de sista veckorna förekommit i tidningspressen rörande en sinnessjuk man, hvilken en tid vårdats å en privat anstalt för sinnessjuke, Tufvan vid Sundbyberg, men därifrån blifvit — man kan säga — med halft våld uttagen af oskylda personer under förmenande, att han obehörigen blifvit å dylik anstalt insatt, ehuru flera sakkunniga läkare, likaväl som mannens

närmaste släktingar, funnit dylik vård af behofvet påkallad. Här är icke platsen för en fullständig belysning af fallet i fråga, men händelsen är synnerligen beklaglig ur den synpunkten, att ett — enligt vår mening — fullkomligt obefogadt misstroende till dylik anstaltsvård och våra läkares förmåga eller goda vilja att rätt bedöma dylika fall blifvit väckt, hvaraf många för enskilda och det allmänna farliga följder kunna uppstå. — Äfven när en sinnessjuk är konvalescent, och kanske just då, är det af vikt att välja *rätta tiden* för hans utskrifning från anstalten. Ännu svårare är det att välja rätta tiden, om han lider af periodisk sinnessjukdom, då återfallen lätt kunna — om de inträffa i hemmet — blifva ödesdigra.

Rörande dessa saker och fallet i fråga införa vi här till sist några, såsom det oss synes, fullt befogade uttalanden gjorda den 6 dennes i Göteborgsposten af öfverläkaren vid hospitalet på Hisingen, d:r K. Wickström. Han säger bland annat följande:

»Konvalescenter kunna och böra i allmänhet icke genast utskrifvas från anstalten, utan behöfva längre eller kortare tids andrum för att återhämta sig och vinna styrka och krafter att motstå de skadliga inflytelser, som ute i världen tids nog möta dem. — Periodiskt sinnessjuke med kortare mellanrum af hälsa kvarblifva vid hospitalen äfven under de friska mellantiderna af lätt insedda skäl.»

»Det händer ock ganska ofta, att sinnessjuke i följd af den välgörande inverkan, som förflyttningen från en omgifning, hvilken gifvit näring åt deras fantasier, i och för sig framkallar, redan från första dagen af intagningen på anstalten förete så föga framträdande abnormiteter inom själslifvets område, att en icke-fackman, som dömer efter stundens intryck utan att taga sjukdomsprocessen *i sin helhet* i betraktande, näppeligen skulle förmärka något som helst fel på dem. Men det finnes äfven på våra hospital *obotliga* sinnessjuka, hvilka i utseende, uppförande, tal och svar *stundtals* eller *tidtals* föga afvika från normala människor. Dessa äro merendels sådane, som lida af *sinnesvillor* och därpå beroende *falska (fixa) föreställningar.*»

»En grupp af dessa sjuke är särskildt anmärkningsvärd, nämligen de, som lida af *falska föreställningar i form af förföljelsegriller*. Dessa äro ytterst *farliga* individer, oaktadt de kunna se rätt menlösa ut. Har sjukdomen nått en viss utveckling, så *mörda* de kallblodigt i tanke, att de idka nödvärn. Episoden med Wetterlind, som just hörde till denna klass af sjuke, torde ännu vara i friskt minne. Det är därför fara värdt, att samme herrar, hvilka nyligen uttagit en sinnessjuk person från vårdanstalten Tufvan samt *utan målsmans hörande* dragit försorg om hans hemresa, skulle, i fall de besökte våra hospital, finna rikligt stoff för tidningsuppsatser med den skräckinjagande rubriken: »Friska människor inspärrade på dårhus».

»Man har påstått, att stadgan af den 2 november 1883 angående sinnessjukes behandling och vård icke lämnar tillräckliga garantier för obefogade ingrepp i den personliga friheten. Jag tycker för min del, att diskussionen om detta viktiga spörsmål lämpligen torde kunna uppskjutas, intill dess att någon anledning därtill förekommit. Detta har ännu icke inträffat. Icke ett enda fall.»

»Däremot är det *fullt konstateradt,* att ett betydligt öfvergrepp skett i en annan riktning, i det att fullkomligt obehöriga personer med okunnighetens tvärsäkerhet på ett brutalt sätt uttagit en stackars sinnessjuk man från vårdanstalten Tufvan, där han erhållit välbehöflig behandling, alarmerat allmänheten genom öfverdrifna och falska framställningar i tidningspressen, däribland annat de af sorg nedtryckta anhöriga till den sjuke utmålas såsom »mindre väl kända personer»; handlingar, hvilka, när de ses i sin rätta dager, böra framkalla hvarje tänkande människas rättmätiga harm».

Vår belysning.

Af prof. Max v. Pettenkofer.

(Slut från sid. 41).

4. Gasbelysning.

Lysgas framställes af åtskilliga ämnen genom s. k. torr destillation eller deras uppvärmning i glödande cylindrar under luftens utestängande. Sådana ämnen äro fettarter, oljor, petroleumrester, harts, trä och stenkol. Af all lysgas måste man fordra, att den, liksom stearinljus och fotogen, blott aflämnar kolsyra och vatten till luften, men icke någon svafvelsyra eller andra skadliga gaser. Alla lysgaser bestå hufvudsakligen af väte, sumpgas (eller enkelt kolväte), koloxid och kolämnerika ångor, hvilka man vanligen benämner oljebildande gas, och af hvilka lyskraften förnämligast beror.

Den mest brukliga lysgasen är stenkolsgas, hvars sammansättning i genomsnitt utvisar följande procenttal:

49 delar väte, 36 sumpgas, 7 koloxid och 8 oljebildande gas. I ringa mängd förekommer däri något kväfve, och i orenad eller illa renad stenkolsgas äfven svafvelväte, kolsyra och ammoniak. Svafvelväte är skadlig vid förbränningen, i det att den då bildar svafvelsyrlighet; kolsyra skadar genom förminskning af lyskraften och ammoniak genom bildning af salpetersyra.

En vanlig stenkolsgaslåga (plattbrännare) af 12 normalljus' styrka behöfver pr timme ungefär 140 liter gas, förtär 200 gram syre och aflämnar 164 gram kolsyra, 156 gram vatten och 878 kilokalorier. 12 stearinljus motsvara i timmen 120 gram stearin, 348 gram syre, 336 gram kolsyra, 132 gram vatten och 960 värmeenheter (kalorier). Samma mängd lysgas gifver under sin förbränning visserligen samma kvantiteter kolsyra och kalorier, men icke samma ljusstyrka, hvilken kan vara mycket olika allt efter sättet för förbränningen och brännarens konstruktion.*

---

* I en bunsen-brännare, som man på laboratorier använder till uppvärmning och glödgning, har man t. ex. blott en blå, ljuslös låga, liknande en spritlåga, emedan gasen, innan den når lågan, blandas med så mycket luft, att något glödande, lysande kolämne icke mer kan afsöndras i lågan

En vanlig Argandbrännare, matad med stenkolsgas, gifver blott hälften så stor ljusmängd som en Siemens- eller Wenhambrännare, i hvilken samma

Men gasbelysning kan icke blott genom förbränningsprodukterna och genom värmen blifva besvärlig och skadlig, utan äfven genom otäthet hos gasledningarna på gator och i våningar, hvarigenom *explosioner och förgiftningar* kunna uppstå.

Om blandningar af lysgas och luft fatta eld, explodera de mycket häftigt, när luften innehåller 10 till 20 procent lysgas. Understiger lysgasen 5 proc., är blandningen icke mera antändlig, och innehåller luften mera än 25, proc. inträffar icke heller någon explosion, utan förbrinner då blandningen lugnt.

All lysgas har en stark lukt och meddelar denna äfven åt luften, om den oförbränd utströmmar. Om därföre luften i ett rum luktar gas, skall man aldrig inträda där med ett tändt ljus eller tända på ljus där, innan man väl ventilerat, d. ä. nedbringat gashalten under 5 proc. Om i ett rum af t. ex. 100 kubikmeters innehåll en gaskran förblir öppen och gas utströmmar, så drager det tämligen länge om, innan en explosiv gasblandning bildar sig i rummet. Vanliga gaskranar för belysningsändamål låta högst 150 liter utströmma i timmen. Om 100 kubikmeter luft skola innehålla 5 % gas, så måste 5 kubikmeter d. ä. 5000 liter gas utströmma, hvartill för en gaskran kräfvas 33 timmar; detta under förutsättning, att någon luftväxling under denna tid icke äger rum. Häraf förklaras, att man nästan aldrig iakttager gasexplosioner i rum i följd af otätheter hos ledningarna eller tillfällig öppning af kranar. Annorlunda är det dock i mycket små lokaler eller vid större bristfälligheter hos rören, om en stor mängd gas plötsligt får tillfälle att utströmma.

Men i alla händelser skall man, då man känner lukten af lysgas i luften, icke försumma att uppsöka och tillsluta öppningen, emedan äfven mycket små mängder gas, hvilka ännu icke framkalla någon explosion, kunna orsaka förgiftningar genom den inandade luften. Att samtliga gasledningar i ett hus äro ordentligt tillslutna, kontrollerar man bäst genom gasmätaren, hvilken mäter af den från gatledningen in i huset kommande gasen. Om den kran vid gasmätaren, hvilken för till gatledningen, är öppen, och alla kranar i huset äro tillslutna, måste visaren på gasmätaren stå stilla. Står han icke stilla, så äro otätheter i ledningen eller i kranarna för handen. Om man en stund iakttager gasmätaren, finner man också snart hela den gasmängd, som genom otätheter kommer undan, och ser straxt, om förlusten är stor eller liten. Jag har funnit husledningar, hvilka läto 30 procent af den genom gasmätaren uppmätna gasen afgå oförbränd, utan att man i huset iakttog någon gaslukt.

Mycket större än faran för explosion *är faran för förgiftning* genom lysgas, hvartill enligt undersökningar af Gruber redan mycket små mängder äro tillräckliga. Den giftigaste beståndsdelen i lysgas

---

mängd gas brinner i en förut genom lågan själf starkt uppvärmd atmotsferisk luft. Rubner har funnit, att han för att åstadkomma 100 normalljus' styrka i timmen hos Siemens-brännare behöfde 350 och hos vanliga Argandbrännare 800 liter af samma gas. Lika stor är olikheten i fråga om de alstrade kolsyre- och kaloriekvantiteterna, eller resp. 386 och 882 gram kolsyra och 1843 och 4213 kalorier.

är koloxidgasen. Däraf innehåller stenkolsgasen i genomsnitt 10 proc., trägas 30 och den i Amerika mest använda s. k. vattengasen inemot 50 proc.

Denna senare gas beredes genom vattenångas ledning öfver glögande kol och därpå följande karbonering d. v. s. blandning med tunga kolväteångor för lyskraftens åstadkommande. Denna gas är därför i hygieniskt afseende den farligaste, emedan redan obetydliga mängder däraf äro nog för förgiftning.

Gruber har funnit, att en koloxidhalt af 0,05 proc. på hans försöksdjur verkade om icke dödligt, dock skadligt. Det motsvarar 0,5 proc. stenkolsgas i kammarluft. Men hos sådan luft märka de flesta människor ännu icke någon gaslukt.

En koloxidhalt i luften af 0,4 proc. dödar, redan om en sådan luft blott blifvit inandad 1 timme. Om således luften i ett rum blott innehåller 4 proc. stenkolsgas, då alltså ännu icke den ringaste explositionsfara är för handen, kan den dock inandad redan verka dödligt.

Mättning af koloxid från 0,05 till 0,08 proc. har människan också känning af. Vi finna sådan luft tung d. v. s. märkbart svår att andas, vi känna hufvudvärk och lämna antingen ett rum, som innehåller sådan luft, eller söka att förse det med bättre luft genom att öppna ett fönster eller en dörr, då vi känna en betydlig lättnad. Stiger koloxidhalten från 0,08 till 0,2 proc., så sällar sig hos människan, liksom hos Grubers försöksdjur, till svårigherna att andas äfven kraftlöshet och osäkerhet i rörelserna; hufvudvärken blir häftigare, och ofta inträda äfven uppkastningar. Ett sådant tillstånd kan man ofta fördraga timtals, utan att det verkar dödande.

Sedan man fått frisk luft, hämtar man sig i regeln åter snart. Vid förgiftning med större mängder af koloxid inträder ofta icke ens i frisk luft något tillfrisknande mera, utan den sjuke dör några dagar efter förgiftningen. Lysgasförgiftning förhåller sig på alldeles samma sätt som kolosförgiftning.

Förgiftningar genom lysgas förekomma äfven i hus, i hvilka någon gasbelysning icke blifvit införd. Den vanligaste anledningen därtill äro bristningar hos gasrören i gatan, och äfven uppståendet af otätheter hos de kistor, som uppsamla kondensationsvattnet i gasledningarna. Om gas utströmmar i en porös mark, kan så mycket däraf inkomma i de närliggande husen, att förgiftningar och dödsfall kunna inträffa i källarlokalerna och jordvåningarna. Sådana olycksfall inträffa nästan blott under den kalla årstiden, i synnerhet under mycket kalla vinternätter. Gasrör i gatan brista äfven ofta under sommaren, men förorsaka då för invånarne i de närmaste husen alls ingen eller obetydlig skada. Om vintern äro husen uppeldade, och luften i dem är då varmare än i det fria. Husen verka då såsom skorstenar och uppsuga mycken grundluft. Sugkraften och mängden af den uppsugna luften bero då väsentligen af storleken i temperaturskilnaden mellan inne och ute. Det händer, när ett gasrör går sönder, att människor i jordvåningen af ett närliggande hus om morgonen vakna blott med svår hufvudvärk och illamående. Detta gifver med sig, om det på

dagen blir varmare ute, eller om rummen blifva vädrade, om vederbörande begifva sig till göromål utom hus o. s. v. Till följande dag inträder under natten åter samma illamående och försvinner därefter åter på samma sätt. Man konstaterar gaslukt på gatan, men anser den just icke farlig. Men häri gör man sig skyldig till ett svårt misstag. Jag känner flera fall, då sådana människor efter tredje, fjärde eller femte natten funnits döda i sina sängar. Det behöfver under en natt blott blifva några grader kallare, så strömmar mycket mera gas genom marken in i huset, hvaraf en dödande förgiftning blir följden.

Så snart man alltså förmodar någon otäthet hos en gasledning, får man icke hvila, förr än man funnit och åter reparerat det otäta stället.

Ofta kräfves ett långvarigt sökande, innan man upptäcker det otäta stället i gasledningen. Tills detta är funnet, gäller det för de närliggande husen att sörja för, att föga eller ingen grundluft uppsuges, och detta uppnår man genom att öppna några fönster i källare och jordvåningar. Då behöfver den luft, hvilken i följd af temperaturskilnaden uppsuges af det varma huset, icke gå genom marken, utan intränger direkt från det fria.

Jag känner fall, då hus, belägna 30 till 50 meter från platsen för det söndriga gasröret, uppsögo lysgas.

Förgiftningsfall i *öfre* våningar på grund af söndriga gatrör äro mig icke bekanta.

5. **Elektrisk belysning.**

Från hygienisk synpunkt tillkommer det elektriska belysningssättet företrädet framför alla öfriga slag af konstgjord belysning. Det elektriska ljuset framställes dels medels glödlampor dels medels båglampor. De förra aflemna till luften inga förbränningsprodukter alls, de senare blott något ringa kolsyra. Äfven värmebildningen är ett minimum. Enligt beräkningar af Renk frambringar vid samma ljusstyrka ett glödljus blott tjugondedelen så mycket värme som ett gasljus. Därföre kan man föra ett glödljus mycket närmare föremålet och den betraktandes hufvud än en gasl̊åga af samma ljusstyrka. Ljuskällans närhet medför besparing på belysningen, då ljuset aftager med kvadraten på afståndet, såsom förut är sagdt. Tyvärr är det elektriska ljuset ännu alltid det dyraste att framställa och underhålla. Vid elektrisk belysning komma två lysformer i betraktande, bågljuset och glödljuset. Det förra passar blott för gator och mycket stora lokaler, bangårdar o. s. v., det senare mera för rumsbelyning i ersättning för gas- och fotogénlampor. Bågljus är mycket starkt, glödljus betydligt mildare.

Som en fördel med elektrisk belysning anföres äfven, att olyckshändelser, explosioner och förgiftningar, såsom vid lysgas, icke kunna förekomma. Elektrisk belysning förgiftar visserligen icke, men den kan döda en människa på samma sätt som blixten och antända hus. Detta belysningssätt är, som bekant, ingenstädes så utbredt som i Amerika. Därifrån meddelas också de flesta olycksfall, i alla hän-

delser icke färre än hos oss af gasbelysning. Den stora eldsvådan i Boston under November 1889 uppstod därigenom, att en tjock ledningstråd, i hvilken elektricitet blifvit inledd, brast itu och föll på en tunn telegraftråd; hvilken därigenom kom i glödande tillstånd och antände en byggnad. Den brandskada, som häraf uppstod, uppskattades till 20 millioner mark. Vid reparationer af högt spända belysningstrådar ha i Newyork så många arbetare fått tillsätta lifvet, att man en gång höll på att uppgifva den elektriska gatubelysningen. Från Newyork berättades den 20 December 1889: »Det synes vara förbi med de elektriska belysningsbolagen, och förberedelser göras att åter upplysa staden med gas. Brushbolaget har afskedat alla sina 500 arbetare. På befallning af stadens myndigheter klippa arbetare dagligen af trådledningar och hugga ned trådstolparne. Om natten är det därföre tämligen mörkt. På Barklay-Street var i går återigen ledningstråden för det elektriska ljuset orsaken till en eldsvåda. Det synes göra föga skillnad med hänsyn till faran, om strömmar af låg eller hög spänning användas, och planen att elektriskt upplysa gatorna måste därföre tills vidare uppgifvas».

6. Några slutord.

Kampen om tillvaron för de olika belysningsslagen är ännu icke på länge afslutad och skall heller aldrig upphöra, då för olika ändamål olika belysningsslag alltid kunna vara lämpliga. Rörligheten hos och den behagliga fördelningen af små ljuskällor skall alltid förblifva ett behof, som gas och elektricitet icke kunna tillfredsställa.

Vid konstgjord belysning kommer det an icke blott på kvantiteten, utan också på kvaliteten hos ljuset. Ljusets kvalitet har ett bestämdt inflytande på synförmågan och färgsinnet. Jämförd med dagsljuset, nedsätter gasbelysning enligt Cohn synförmågan med omkring $^1/_{10}$ del, medan det elektriska ljuset till och med höjer densamma något. Ännu större är inflytandet på färgsinnet: elektriskt ljus, i synnerhet bågljus, höjer nämligen i jämförelse med dagsljuset högst väsentligt färgsinnet i fråga om rödt, grönt, blått och gult. I jämförelse med gas- och fotogenljus är skillnaden till förmån för det elektriska bågljuset ännu mycket större. Det elektriska glödljuset har icke dessa företräden i samma grad, utan närmar sig mera gasljuset.

En annan punkt af betydelse är den bländning, hvilken hvarje konstgjord belysning kan framkalla, om ögat skådar direkt in i en stark ljuskälla på samma sätt som i solen. Hvarje intensiv ljuskälla retar som bekant ögat, vi vilja blott se fördeladt ljus och behöfva icke blott solskärmar utan äfven ljusskärmar. I detta afseende åter ha gaslågan och fotogenlampan företräde framför det elektriska ljuset, emedan hos det senare samma ljusmängd utgår från en mycket mindre lysande yta än förhållandet är hos de förra. Den lysande ytan hos en gaslåga (plattbrännare) är några hundra ggr större än den glödande koltråden i en Edison- eller Swanlampa. Man är därföre nödsakad att med kupor af matt glas omgifva icke blott det så intensiva bågljuset utan äfven de mycket mildare glödljusen. Men därigenom går äfven i gynnsammaste fall mer än 20 proc. af ljusstyrkan förlorad.

Skärmar, hvilka uppifrån ned återkasta det från ljuskällorna utströmmande ljuset, förorsaka mindre förlust af ljusstyrkan, men förhindra i regeln icke ögat ifrån att, då det riktas uppåt, se in i ljuset. På senare tiden har man försökt att anbringa skärmar *under* ljuskällorna, att kasta alla ljusstrålar på det belysta rummets tak, så att man i hela rummet blott ser spridt ljus. För att då se bra öfverallt måste ljuskällorna emellertid vara väl fördelade. Naturligtvis går man då äfven miste om ganska mycket ljus, men detta sätt för konstgjord belysning kommer dagsbelysningen närmast. Det är ljust i hela rummet, utan att man ser en ljuskälla, en låga, en brännare eller ett glödljus. För att ej förbruka öfvermåttan mycket ljus gör man icke blott taken i dessa rum hvita, utan håller äfven väggarne i en ljus färgton. Både elektriskt ljus och gasljus kan användas på detta sätt.

För läkaren har kloroformens förhållande gentemot belysning med lågor (gas, fotogen, »ljus») och elektriskt ljus sin betydelse. Om man vid konstgjord belysning har att utföra en med långvarig kloroformsöfning förenad operation, blir luftens beskaffenhet, i synnerhet i mindre rum, snart odräglig, om rummet är upplyst med gas eller fotogen — något hvaraf man icke har den ringaste känning vid belysning med Edisonska glödlampor. Enligt undersökningar af Eisenlohr och Fermi framkallas detta tillstånd hos luften genom klor och saltsyra, hvilka vid kloroformens uppvärmning öfver en låga särskiljas. Kloroform består till mera än 93 % af sin vikt af klor.

Man kan dock i operationssalar äfven tillstädja gasbelysning, om det sörjes för, att lågans förbränningsprodukter direkt utföras i det fria. Och det är ju öfverallt lätt att åstadkomma.

Slutligen är frågan, huru det ställer sig med *kostnaderna för de olika slagen af belysning* vid samma ljusstyrka. Billigast är ännu alltid fotogen, och är det orsaken till, att fotogenlampan nu också finnes i den fattiges koja, där förr blott brann talgljus och bloss. Enligt undersökningar af Fischer, Erismann, Soyka och Rubner lämnar en väl konstruerad fotogenlampa det utan jämförelse billigaste ljuset. Gasljus är åtminstone dubbelt dyrare, Edisons-ljus är 3 gånger dyrare; rofolja, som förr så mycket brändes, 7 gånger och stearinljus t. o. m. 27 gånger dyrare än fotogen; vallrat och vax att förtiga, hvilka ställa sig 60—70 gånger dyrare än fotogen, när ljusstyrkan är densamma.

Olika medel mot frostknölar och ömkyla.

Mot detta rätt vanliga onda, som icke sällan beror på trånga skodon lika mycket som på kölden, kunna diverse hudskyddande och hudretande medel användas.

Såsom hudskyddande tjäna: Iktyol och Lanolin lika delar, *eller* Jodsprit 1 del på Collodium 10 delar.

Såsom hudskyddande och lindrigt retande tjäna: Lanolin 10 delar, Vaselin 10 delar, Kamfer 3 delar, Saltsyra 2 delar, *eller*

Collodium 20 delar, Alkohol 5 delar, Tannin och Benzoe-tinktur hvardera 2 delar.

Såsom mera hudretande tjänar: Alun och Borax af hvardera 2 delar, som lösas i Rosenvatten 100 delar med Benzoe-tinktur 10 delar. Lösningen strykes på och får torka in.

Hudretande medel begagnas företrädesvis under natten; de hudskyddande under dagen.

Förfrusna personers behandling.

Förfrysning är en art af skendöd, hvarvid lifvets återkallande ofta kan ske, ehuru det ser förtvifladt ut. Ja, personer som legat sanslösa i flera timmar, kunna ibland räddas.

Den första och viktigaste uppgiften är att bringa blodomloppet åter igång. Lemmarnas uppvärmning får dock icke ske för hastigt, emedan härigenom kallbrand kan uppstå eller lifvet helt och hållet släckas. Man får därför icke strax föra den stelfrusne in i varmt rum, utan lägga honom i ett kallt rum, kläda af honom och gnida hela kroppen, men synnerligen lemmarna, nedifrån och uppåt med snö eller kallt vatten och därpå om möjligt lägga honom i ett bad på 15 à 16° C., alltså drickskallt vatten. Så snart han kan svälja något, gifver man honom varmt starkt kaffe, kognak, vin eller brännvin och uppvärmer småningom badet till 30° C.; men härtill må man gifva sig god tid, ty patienten kan gärna tillbringa både en och ett par timmar i badet, innan temperaturen bringas upp till 30°. Efter badet lägges patienten i en varm säng.

Under badet må man gifva akt på, om vissa lemmar, vanligen fötter eller händer, visa tecken till kallbrand. Ett godt medel att befordra blodomloppet är då att försätta denna lem i en vertikal ställning. Härigenom underlättas nämligen lymfvätskans och det venösa blodets gång till hjärtat. Man kan därför, när patienten är kommen i sängen, binda upp en sådan lem med hjälp af band eller snören, som gå från sängstolparna eller taket eller väggen. Man får då ofta se, att lemmen, som förut var blå och kall, småningom återfår sin naturliga färg och värme samt räddas. — Vi vilja i nästa nummer återkomma till detta ämne, som ju är ett ämne för dagen, och redogöra för, huru förfrysning uppstår och kan mer eller mindre förebyggas.

Gödningskur.

»Studenter» (förmodligen magra studenter) hafva begärt, att vi skola snarast införa recept på gödningskur. Vi vilja försöka, ehuru det är svårt lägga studenter på gödning, ty till fullständig kur hör också att ligga till sängs hela dygnet om, ingenting läsa och ingenting — tänka; endast låta massagera sig. — Emellertid vilja vi, utan att tillråda detta sätt att »ligga vid akademien», här gifva en matordning för dem, som behöfva fetma.

Först på morgonen, kl. 6, kan man dricka $1/_2$ liter af den under namn af »Waldenströmsvälling» kända maten (1 matsked hampfrö och 1 matsked siktadt rågmjöl tillredes med litet söt mjölk, hvarefter blandningen sättes till en liter kokande mjölk, kokas en stund och silas samt saltas efter smak). — Till frukost, kl. 9, kan man äta fetsill med potatis (eller bäst potatismos) och hafregrynsgröt med mjölk (halfskummad mjölk kan nu användas). — Till middag, kl. 2, må man äta: af fisksorter makrill, ål eller lax; af köttsorter gödkalf, oxkött, får eller svin; af fogel gäss eller ankor, allt med dubbelt så stor mängd potatis, bönor eller ärter. Såsom dryck användes sockerdricka, $1/_3$ liter. Till soppor äro söta fruktsoppor mycket bra. — På eftermiddagen, kl. 5, dricker man $1/_3$ liter oskummad mjölk med skorpor eller rågbröd. — Till aftonen, kl. 8, dricker man åter $1/_2$ liter af samma välling som på morgonen eller äter man mjölgröt eller hafregrynsgröt med mjölk. — Före kl. 10 är man i säng.

Vill det icke snart hjälpa med denna diet, så kan man ytterligare befordra gödningskuren genom en matsked fiskolja på förmiddagen. Vid stor motvilja för denna olja kan den få utbytas mot matolja.

Tentamensfeber är strängt förbjuden. Likaså brännvin och kognak.

Smärre meddelanden.

Sjukligheten i riket under Januari har — enligt rapporter om 11,685 fall till Eira från 87 orter — varit något större än i December, synnerligen genom influensa, hvaraf rapporterats 1,459 fall från 59 orter och bröstkatarr 4,149 fall. I öfrigt är spridningen stor af skarlakansfeber 523 fall å 45 orter, hvaraf 167 i Stockholm, 35 i Karlskrona och 40 i Ronneby och difteri 412 fall å 34 orter, hvaraf 175 i Stockholm, 44 i Gefle och 62 i Malmö. I öfrigt må antecknas af kikhosta 526 fall, hvaribland 147 i Göteborg; af gastrisk feber m. m. dyl. 516, af akut diarré 930, nervfeber 95, lung- och lungsäcksinflammation 765, mässling 216, akut reumatism 381, halsfluss 1,477, strypsjuka 34 och barnsängsfeber 14 fall. — En begränsad koppepidemi har utbrutit i Gestrikland med omkring 30 insjuknade.

I Linköping hafva folk- och småskolorna samt de tre lägsta klasserna af de högre skolorna blifvit stängda för en månad med anledning af utbredd skarlakansfeber.

Smittrening af vatten för 2,400 år sedan. I Herodot, 1 boken 188:de kap. berättas: »Konung Cyrus drog i fält, väl försedd med proviant och boskap från sina riken. Han medförde äfven vatten från Choaspus, hvilken flyter fram vid Susa. Vid det kungliga bordet begagnade man ständigt detta vatten och intet annat. *Man kokade det* och transporterade det på fyrhjuliga vagnar, dragna af mulåsnor, i silfverkärl.» — Cyrus marscherade då mot Babylon och måste passera länder, som icke hade vatten. Kokandet af flodvatten för dess bevarande var sålunda en redan på den tiden, 550 år före Kristus, upptäckt konst. — »Det sker intet nytt under solen», säger Salomo.

Idisslande människor. På professor Nothnagels klinik i Wien behandlades sistlidne höst två intressanta fall af idisslande människor. Det ena fallet var en adertonårig gymnasist, hvilken sedan 10 år tillbaka varit idisslare, i det den en gång tuggade och nedsväljda födan återvände till munhålan, där blef tuggad än en gång och först vid nedsväljandet andra gången fördes in i magen. Det andra fallet är en 16 år gammal trädgårdselev med ett friskt och kraftigt utseende. Denne har för omkr. ett år sedan börjat lida af denna åkomma. Han kan dock nedsvälja födan direkt i magen, om han vid sväljandet med händerna kraftigt sammanklämmer nedre delen af bröstkorgen. Uppstötningen och omtuggningen sker utan ansträngning, äckel eller någon känsla af obehag. Man

anser en allt för trång öppning till magen vara orsaken till detta lidande, hvilket hufvudsakligen framträder efter hastigt ätande och ofullständig tuggning af födan.

Anmärkningsvärdt är, att idisslandet oftast förekommer bland idioter och i andligt afseende lågt stående människor.

En som vill göra sig skendöd. En tankeläsare I. Seymour från Rockford i Illinois ämnar till sommaren förvåna världen. Den 21 juni ämnar han i ett med konst frambragt sanslöst tillstånd låta begrafva sig. Grafven skall bevakas af en kommitté dag och natt, och man skall så och skörda ofvanpå den samma. När detta skett, skall Seymour gräfvas upp igen och han skall då kunna kallas till lif igen. Han säger, att fakirerna i Indien ofta företaga sådana handlingar och alltid komma lyckligt därifrån.

Breflåda.

30. **Höftlam.** Den där universalbadapparaten ha vi ingen erfarenhet om. — Loka- eller Marstrandsgyttja kan Ni få, om Ni skrifver till »Kamreraren» vid dessa badinrättningar. Dock kan Ni troligen icke få någon förrän frampå våren, ifall inga gamla förråder finnas kvar, hvilket är ovisst; ty nu kan nog ingen gyttja tagas upp. Lokagyttjan hålles dyr. Marstrandsgyttjan är mycket billigare, men gör nog samma nytta.

31. **M. S.** »Amylokarbol» är för oss och för kemister här en okänd storhet. — »Monobromsyrad kamfer» är väl detsamma som bromkamfer eller på kemiskt språk »kamferdibromid» (C_{10} H_{16} $C.$ Br_2). Detta föga pröfvade medel användes i kapslar eller trockisker i dos af 0.1—0.5 gm såsom ett temperaturnedsättande och lugnande medel vid dypné, tenesmer, migrän, chorea, hysteriska och epileptiska anfall, mani, delirium tremens samt såsom motgift vid stryknin-förgiftning. (*Jolin*: Nyare läkemedel).

32. **Frågvis.** Vi hafva ingen personlig erfarenhet om den omskrifna balsamen, men ett försök är nog icke farligt.

33. **En medlidsam.** Eder fråga lärer stödja sig på en del förvrängda uppgifter i Socialdemokraten vid årsskiftet. Rättelse gjordes i samma tidning några nummer senare af Allm. barnh:s läkare. Sök där svaret på eder fråga. Intet barn har emellertid blifvit misshandladt eller fått sätta vare sig lif eller hälsa på spel.

34. **I—z.** En kvinna med svag mage behöfver alls icke frukta, att hennes barn skola få svag mage, om de uppfostras på rätt sätt, d. ä. från början icke klemas bort eller förstöras med »snask».

35. **Intresserad.** Sedligt fördärfvade barn böra visserligen med framgång kunna behandlas med hypnotism. Boken af prof. *Björnström* om hypnotismen kan nog gifva eder den anvisning Ni önskar.

Tack för edert hopp och eder önskan om fortsättningen af Hälsovännens flygskrifter. Erfarenheten synes dock vilja lära oss, att godtköpsliteratur för närvarande hos oss icke går på det hygieniska området, ehuru den går bra på det politiska och religiösa. Äfven denna tidskrift ger för närvarande mera valuta, än den borde göra, om ekonomisk vinst vore hufvudsaken.

36. **Orolig I. O. G. T.** Ni synes lida af blodbrist icke blott i hjärnan utan i hela kroppen. Medel af china, järn och arsenik kunna troligen med framgång användas, men viktigast är ett sundt och stärkande lif med lämplig sysselsättning. Vill Ni härom hafva råd, så må Ni i enskildt bref med uppgifven adress beskrifva, huru Ni lefver och lefvat.

37. **J. P. J—n.** Eder sveda i bröstet och eder dotters oförmåga att fördraga mat synes tyda på svag matsmältning, kanske magkatarr, hos eder bägge. Undvik kaffe, fet, sur, mycket salt och väderbildande mat (ärter, kål och rå frukt) samt gif akt på, hvad mat edra magar bäst fördraga, så torde det vara nog till bot.

38. **Carl G. O—n.** Tron på kognak såsom ett *stärkande* medel är en lika allmän som beklaglig vantro. Vid barnsängar, som gå normalt, behöfves alls ingen kognak, ej heller andra spirituosa. Vid svimningsanfall, som bero på blödning eller dylikt, kan det användas såsom ett *för tillfället* upplifvande medel. Vid starka febrar kan det användas såsom ett *för tillfället* kylande och hjärt-

stärkande medel, som dock vanligen kan ersättas med andra medel. — Vid tillfälliga illamåenden, såsom magplågor, tandvärk, hufvudvärk m. m. göra kamferdroppar (s. k. nervdroppar) samma eller bättre nytta än kognak och kosta mycket mindre. De tagas i dos af 20 till 30 droppar på socker. — *All* kognak i vår vanliga handel är utspädd och färgad sprit, försatt med vissa främmande ämnen (eterarter m. m.)

Att edert barn fick svårläkliga sår af vaccineringen berodde troligen på, att kopporna ofredades för mycket, då vaccin togs af dem. — Vaccination är hos oss i lag påbjuden vid straff af böter.

39. **Kaffevän.** Förtärandet af 2 koppar kaffe tre gånger om dagen är otvifvelaktigt skadligt för de allra flesta, äfven om de doppa aldrig så mycket. Genom »doppet» till kaffe mildras den skadliga verkan på magen, men inverkan på nervsystemet upphäfves icke alls därigenom. — Förlidet år hörde vi af en läkare här, att han fått till behandling en patient, som var sjuk uti *akut* kaffeförgiftning. Den sjuke hade nyss frigifvits utur fängelse och hade under några dagar synnerligen flitigt trakterats af sina vänner med kaffe. Han var nämligen rörande spirituosa absolutist. Men kaffeförgiftningens verkningar äro i mycket liknande spritförgiftningens!

40. **Lidande prenumerant.** Omöjligt är att utan undersökning säga, om eder »värk i bröstet» med hjärtklappning tyder på mag- eller hjärt- eller lung- eller nervsjukdom eller är helt enkelt bleksot.

41. **En okunnig prenumerant.** Eder närmare beskrifning tyder på, att eder egentliga sjukdom är allmän svaghet eller allmän nervsvaghet. En brunns- eller badkur i sommar är säkert bästa medlet. De »elektriska bältena» tro vi, att Ni gärna kan låta vara kvar i Chicago. Dylika leksaker — hade vi så när sagt — finnas här godt om under namn af giktringar, voltakors, elektriska kedjor m. m. m. m. Deras verkan är i regel endast en tillfällig lindring, ifall de verka något alls.

42. **G—e.** Ricinolja intages bäst genom att hällas i en liten kvantitet skummande öl. Ett godt medel är äfven att efter intagningen af oljan taga en rågad tesked finstött socker i munnen. Detta suger till sig all kvarvarande olja, hvarpå det nedsköljes med vatten.

43. **Landtbo.** Eder svaghet, hufvudvärk, frusenhet och tungsinthet m. m. kunna visserligen bero på blodbrist. Begagna *Blauds piller* en månad, 3 piller tre gånger på dagen.

För att blifva sjuksköterska fordras nog läkarebetyg om god hälsa. Icke heller bör någon annan blifva sköterska.

44. **Wilhelmina L.** Vi kunna verkligen icke utan personlig bekantskap med Eder döma om det »ris» eller de »fläktar såsom af en bälg», hvilka plåga Eder.

45. **Syster.** Mot psoriasis äro bad och arsenik nog bra. Dieten spelar i denna hudsjukdom ingen roll.

46. **En gammal prenumerant.** För edert värkande ben med åderbråck och sår är det viktigaste medlet att ligga eller sitta stilla med benet upplagdt. För öfrigt synes våta omslag med rent vatten eller blyvatten nu vara af nöden, till dess ömheten ger sig, så att lindning kan användas. En våt urvriden linneduk viras omkring, betäckt med en torr duk och ombytes, när obehaglig hetta kännes. — Ni torde veta, att besvärliga åderbråck på benen kunna väsentligen hjälpas genom operation, som dock bör ske på sjukhus.

47. **En ständig prenumerant.** Vissa små barn hafva obestridligen mindre behof af sömn eller en mera orolig sömn än vanligt, utan att man kan finna därtill någon sjukdomsorsak. I vissa dylika fall kunna våta lifomslag under natten göra nytta; i andra, att barnet får ligga bredvid sin amma eller moder under natten, så att det ligger varmare. I åtskilliga fall får man dragas med svårigheten, till dess barnet blir 1 eller 2 år gammalt, då sömnen blir bättre. *Måste* rogifvande medel tillgripas, äro kloral-lavemang mest att tillråda 2 à 3 kvällar å rad, då oron kan för någon tid stillas.

48. **Elisabet.** Säkert gifvas inga samaritkurser här eller i Upsala under sommaren.

Somnal Radlauer (Aethyl-Chloralurethan)

(Se n:r 5 af Therap. Monatshefte o. n:r 22 af Wien. med. Wochenschrift).

Patenterad i de flesta länder.

Det verksammaste och oskadligaste sömnmedel i flytande form. En half tesked i öl, mjölk eller kognak verkar en 6 till 8 timmars lugn sömn utan skadliga biverkningar. Användt och rekommenderadt i *Berlin.* i den *kgl. universitets-kliniken* af prof. **Senator,** i *Lazarus-sjukhuset* af öfverläkaren prof. **Lagenbuch,** i den *kgl. Charitén,* i stadens sjukhus *Moabit* och *Friedrichshain,* i *kliniken för nervsjuka* af prof. **Eulenburg,** liksom å *kliniken för inre sjukdomar* af prof. **Litten** och andra; i *Wien* å allm. sjukhuset på prof. **Meynerts** afdelning af d:r **Schubert** och i stadens sjukhus *Wieden.* — Mycket verksammare och billigare än kloral och sulfonal. 10 gm = 80 öre.

Radlauers Antinervin-pulver ersätter antipyrin i hvarje fall utan skadliga biverkningar; med utmärkt verkan använd af en stor mängd auktoriteter vid *astma, typisk feber, grippe, influensa, ledreumatism, gikt, podager, migrän, nevralgi;* $^1/_4$ så dyrt som antipyrin. Dos 0,5 gm. 10 gm = 80 öre. — **Radlauers Antiseptin-pulver,** (Zinc-boro-thymol-jodat) *fritt från elak lukt, ersätter jodoform och ichtyol* i alla fall. Användes såsom ströpulver i 10% salva med *Vaselin* mot *syfilitiska och tuberkulösa sår och hudutslag;* uti 1% vattenlösning mot gonorré. 10 gm = 80 öre. Användes på professor *Zulzerz klinik* för *Njur-* och *blåslidanden.* — Äkta blott från fabriken *Radlauers Kron-apotek i Berlin, NV.*

Finnes på de flesta apotek. (R. M. — 7×5).

Mineralvattens Uppvärmare st. 5 Kr.
Spottkoppar af porslin st. 60 öre
Spottflaskor af blått glas st. 2 o. 3 kr.
Spottlådor af porslin, för vattenfyllning för tuberkulos-patienter st. 2,25, 2,75 o. 3,25
Morfinsprutor af horngummi st. 2 kr.
» af nysilfver » 2,50 kr.
» med asbestpackning st. 4 o. 5 kr
» af elfenben st. 4 kr.
» med glasstaf st. 4 kr.
» » » och flaska st. 4,50 kr.
» *spetsar af platina-iridium* med förgyld hylsa st. 1,75 o. 2,25
Rör för vattendrickning st. 15 öre.
Sköljkannor af bleck eller lackerad zink med slang och rör 2 kr.
Sköljkannor af porslin med slang och rör 3 kr.
Febertermometrar af jenaglas med korrektionstabell st. 2 kr.
Sårsprutor af rent tenn med tre ringar 40 gm 3,25, 70 gm 3,75
Elektriska apparater enligt särskild priskurant, som sändes på begäran gratis.

Stockholm i Maj 1892. (8) **Numa Peterson.**

LANOLINUM PURISS. LIEBREICH.

Ett fullkomligt *antiseptiskt* salvmedel, som icke härsknar. Låter fullkomligt blanda sig med vatten och vatten-salt-lösningar.

Benno Jaffé & Darmstaedter, **Martinikenfelde bei Berlin.**

Utdrag ur literaturen rörande Lanolin erhålles på begäran franko.

(9)

I

40,000 expl.

tryckes den nya
Illustrerade Veckotidningen

SVALAN

sedan **25,000** expl. äro slutsålda.
Ingen annan tidning har uppnått så godt resultat på så kort tid.
Prenumerationsafgiften för helt år, som erlägges vid närmaste postanstalt, är endast

1 krona

och med **20** öre i postarvode,
eller med andra ord, nästan gratis lektyr för hela året.

Tidningen innehåller intressanta reseskildringar, noveller m. m. samt är rikt illustrerad och är passande lektyr för alla samhällsklasser.

Gratis.

Alla, som prenumerera för helt år, få gratis deltaga i Teaterbyggnads-Konsortiets Premieobligationslotteris 2 dragningar under år **1893** med **100** obligationer, och om vinster å dessa utfalla, fördelas de lika bland prenumeranterna å tidningen Svalan.

Extra! **Under året kommer eventuelt till helårsprenumeranterna utdelas premier till ett belopp af**

Kronor 10,000 Kronor

kontant.

Prenumerera just nu!

Priset oerhördt billigt! 2 öre i veckan!

Redaktör och utgifvare **A. O. Hässler.**

(30×2) S. N. A. 455.

För ömma & kalla fötter!

Är Svenssons patenterade Helsosulor
ett bepröfvadt medel. Berömmande intyg.
Sulorna läggas inuti strumpan.

Passar för alla åldrar. Bäst 2:ne par för ombyte. Pris 1 kr. paret. Till landsorten mot postförskott. Säljas i parti och minut i Stockholm Tegnérgatan 16 Allm. Tel. 6316. **Norling & C:o** (29×10)

Stockholm, Hemlandsvännens tryckeri, 1893.